

Ksenija Banović
književna prevoditeljica
ksbanovic@gmail.com

ISSN 1845-2434
[CC BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Isabella Mauro
Hrvatski centar za dječju knjigu
isabella.mauro@kgz.hr

Izložba Hrvatsko-bugarske kulturne poveznice u auli Gradske knjižnice

Exhibition Croatian-Bulgarian cultural connections in the hall of the City Library

Stručni rad

Sažetak: Izložba knjiga i plakata Hrvatsko-bugarske književne poveznice predstavila je prijevode bugarske književnosti od kraja 19. stoljeća do današnjih dana. U članku se dotiče problem prijevoda bugarske književnosti na hrvatski jezik kroz 135 godina prevođenja i kulturnih veza dviju zemalja te su istaknuti prevoditelji s bugarskog jezika. Također je istaknuta suradnja među odjelima i knjižnicama u organizaciji tako važne izložbe. Na kraju članka navedena je bibliografija knjiga izloženih na izložbi.

Ključne riječi: Gradska knjižnica, Knjižnice grada Zagreba, Veleposlanstvo Republike Bugarske u Republici Hrvatskoj, Hrvatsko-bugarske kulturne poveznice, Hrvatski centar za dječju knjigu

U Grdskoj knjižnici Knjižnica grada Zagreba, u suradnji s veleposlanstvima različitih zemalja diljem svijeta, organizira se ciklus izložbi i događanja Svijet u Zagrebu. Cilj je predstaviti korisnicima i cjelokupnoj javnosti različite zemlje i narode iz svih dijelova svijeta, njihovu kulturu te veze između Hrvatske i pojedine zemlje (Sabljak, 2007). U širem kontekstu, cilj programa i svake pojedine izložbe jest uspostavljanje suradnje između dviju zemalja na kulturnoj, knjižničarskoj i turističkoj razini. Upoznavanjem pojedine nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj razvija se multikulturalnost i promiče se razumijevanje među građanima. Znakovito je što se upravo taj program odvija u narodnoj knjižnici kao kulturnom središtu i

informacijskoj točki zajednice, mjestu susreta svih građana. U slijedu predstavljanja različitih zemalja i kultura, organizirala se i izložba knjiga i plakata *Hrvatsko-bugarske kulturne poveznice* u suradnji s Veleposlanstvom Republike Bugarske u Republici Hrvatskoj.

Izložba *Hrvatsko-bugarske kulturne poveznice* kroz prijevode bugarske književnosti trajala je od 10. do 22. svibnja 2021. godine, a postavile su je Isabella Mauro, voditeljica Hrvatskog centra za dječju knjigu i Ksenija Banović, književna prevoditeljica s bugarskog jezika. Predstavljanje izložbe, kao i predstavljanje knjige *Okrutno raspoloženje* Jordana Radičkova, održano je u ponedjeljak 17. svibnja 2021. godine u 12 sati u auli Gradske knjižnice.

Predstavljanje je otvorila voditeljica Gradske knjižnice Ismena Meić, a potom je prigodnim govorom prisutne pozdravila izvanredna i opunomoćena veleposlanica Republike Bugarske Nj. E. Genka Georgieva. Nastajanje izložbe predstavila je voditeljica Hrvatskog centra za dječju knjigu Isabella Mauro, a izložbu knjiga bugarskih prijevoda predstavila je Ksenija Banović. Knjigu *Okrutno raspoloženje* Jordana Radičkova predstavila je prevoditeljica knjige Ana Vasung, prigodno pročitavši pripovijetku iz knjige *Mrtva lisica*.

Da i književne veze predstavljaju čvrste poveznice u kulturama dvaju naroda, bugarskoga i hrvatskoga, pokazuje bogata lepeza prijevodne produkcije, izložena u auli Gradske knjižnice, koja počinje antologijom *Bugarske pjesme* koju je prije točno 135 godina August Harambašić priredio i objavio u Zagrebu (1886.), pa sve do recentnih prijevoda suvremene bugarske književnosti objavljenih u 2021. godini.

Mjesec svibanj nije slučajan izbor za postav ove izložbe jer se 24. svibnja obilježava i bugarski nacionalni praznik Dan bugarske prosvjete i kulture, dan svete braće Ćirila i Metoda, utemeljitelja slavenske pismenosti (24. svibnja) kao i Dan grada Zagreba.

Prijevodna produkcija bugarske književnosti

Dok prva prevedena književna djela s bugarskoga jezika krajem 19. i početkom 20. stoljeća, poput antologije *Bugarske pjesme* i romana *Pod jarmom* Ivana Vazova, tematiziraju zajedničku povijesnu traumu i bude ozbiljno zanimanje za bugarsku književnost, ono ipak opada u periodu nakon Prvog svjetskog rata ulaskom Hrvatske u sastav Kraljevine Jugoslavije. Prijevodna produkcija ponovno jača četrdesetih godina, potaknuta institucionalizacijom kulturnih veza između NDH i tadašnje Carevine Bugarske. No komunistički režim nakon 1944. godine nameće strogu kontrolu prijevodne produkcije i izdavaštva te se u desetljećima koja slijede objavljuju uglavnom nomenklturni pisci, danas u Bugarskoj gotovo zaboravljeni, a koji u vrijeme objavljivanja svojih djela u Hrvatskoj nerijetko obnašaju dužnosti predsjednika Društva bugarskih književnika ili ravnaju državnim kazalištima. Potpuni pad zanimanja za bugarske pisce osjeti se već sredinom sedamdesetih i traje sve do početka dvijetisućitih godina (što je vidljivo i u bibliografiji knjiga izloženih na izložbi), kada se i političko-kulturni odnosi između Bugarske i Hrvatske oporavljaju. U posljednja se dva desetljeća bilježi razmjerno velik porast u broju prevedenih naslova, što bi

se moglo pripisati općoj popularizaciji suvremene bugarske književnosti.

Najnoviji književni prijevod – zbirka pripovijedaka *Okrutno raspoloženje* Jordana Radičkova u Bugarskoj je odmah po objavljivanju 1965. godine izazvao burne reakcije zbog potpuno novog proznog izričaja. Zahvaljujući prijevodu dr. sc. Ane Vasung, sada se prvi put može čitati ovaj klasik bugarske književnosti na hrvatskome jeziku.

U fokusu ovog izložbenog postava prijevodne produkcije upravo su književni prevoditelji koji često ostaju u sjeni. Nerijetko su upravo zahvaljujući tim pojedincima, a ne institucijama i službenim kulturnim politikama, književne veze opstale i u najtežim trenucima, poput Vesne Parun koja je prevela dvije pjesničke zbirke autora Penje Peneva i Hrista Jasenova te čitavu plejadu bugarskih pjesnika u hrvatskoj periodici.

U ovoj prigodi važno je reći da se za prevoditelje s bugarskog jezika u 2021. godini navršava nekoliko važnih obljetnica te je potrebno istaknuti prevoditelje koji su desetljećima promovirali bugarsku književnost i stvarali čvrste književne veze:

- 165 godina rođenja Frana Gundruma Oriovčanina (1856. – 1919.) – liječnik, kulturni djelatnik, enciklopedist široke kulture i znanja, putopisac, književnik i književni prevoditelj. Preveo je brojna djela Ivana Vazova, patrijarha bugarske književnosti i zbirku feljtona *Baj Ganjo* Aleka Konstantinova.
- 55 godina smrti Ivana Esiha i Joze Živkovića
Ivan Esih (1898. - 1966.) – pisac, publicist i prevoditelj, leksikograf, knjižničar i arhivist, autor *Pregleda bugarske književnosti* (1933.). Preveo je romane *High-Life: roman iz bugarskog društvenog života* Dimitra Šišmanova (1926.), *Bregalnica: tragedija bugarskoga naroda* Mihaila Kremena (1925.), novele *Žetelac* Jordana Jovkova (1933.) i *Legende svete Sofije* Stojana Zagorčinova (1943.).
Joza Živković (1906. - 1966.) – pisac za djecu i prevoditelj. Preveo je djela Elina Pelina *Jan Bibijan: nevjerovatni doživljaji jednoga dječaka* (1942.) i novelu *Geraci* (1949.), djela Jordana Jovkova *Imanje na granici* (1941.) i *Večeri u Antimovskom hanu* (1949.), roman Vladimira Poljanova *Crni ne postaju bijeli* (1941.), roman za djecu *Zozo* Aleksandra Spasova (1942.) te zbirku *Pripoviesti* Angela Karalijčeva (1943.).
- 35 godina smrti Lea Držića (1910. - 1986.) – književni prevoditelj s engleskoga, njemačkoga, francuskoga i bugarskoga jezika, prozaik, suosnivač Društva hrvatskih književnih prevoditelja (1952.) i predsjednik Društva u nekoliko mandata. Preveo je priče za djecu Angela Karalijčeva *Bugarske narodne priče* (1948.), *Priče i basne* (1949.) te zbirku *Čovjek, za koga se svi brinu* Elina Pelina (1956.), romane *Marija protiv Piralkova* Atanasa Nakovskog (1964.) te *Duhan* Dimitra Dimova (1965.)
- 20 godina smrti Ive Balentovića (1913. - 2001.) – prozaik, pjesnik, putopisac, publicist i prevoditelj. Preveo je knjigu *Kradljivac bresaka i druge pripovijetke* Emilijana Staneva (1968.), roman *Skretanje* Blage Dimitrove (1973.) te brojne bugarske autore u

književnoj periodici.

Na izložbi su izložene knjige iz različitih odjela Gradske knjižnice: Hrvatskog centra za dječju knjigu, Odjela za djecu i mladež, Informativno-posudbenog odjela i Zaštićenog fonda te drugih knjižnica iz mreže Knjižnica grada Zagreba – Knjižnice Božidara Adžije i Knjižnice Silvija Strahimira Kranjčevića. Posebno se izdvaja velik broj knjiga posuđenih za izložbu iz Hrvatskog centra za dječju knjigu, koje predstavljaju kronološki odabir hrvatskih prijevoda knjiga za djecu i mlade s bugarskog jezika od početka do sedamdesetih godina 20. stoljeća. Većina izloženih knjiga dio su zaštićenih fondova, čitaonica i arhiva te se ne mogu posuditi izvan prostora knjižnice pa je izložba bila dobra prilika da i široj zainteresiranoj javnosti postane vidljivo bogatstvo različitih fondova knjižnica koje u svojim odjelima i na policama štite i čuvaju vrijednu građu za raznovrsne prigode, istraživanja, proučavanja i, naravno, tematske izložbe. Također, izložba je dokazala izvrsnu suradnju među odjelima Gradske knjižnice i knjižnica u mreži Knjižnica grada Zagreba, što je od izuzetne važnosti pri organizaciji ovako velike i sveobuhvatne izložbe koja zadire u izvaninstitucionalno i izvanknjižnično, a ipak ostaje na počelima rada knjižnice kao kulturne, obrazovne ustanove otvorene za sve građane.

Bibliografija knjiga izloženih na izložbi *Hrvatsko-bugarske kulturne poveznice* navedena kronološkim redom prema godini objavljivanja, slijedeći način izlaganja na izložbi (primarno kronološki, a sekundarno abecedno):

1. Bugarske pjesme / preveo August Harambašić. Zagreb: Nakladom Ivana Krajača, 1886.
2. Vazov, Ivan Minčov. Pod jarmom: roman iz bugarskog života u oči oslobođenja ispod turskog jarma godine 1876. / dozvolom piščevom iz bugarskog preveo Fran S. Gundrum. Križevci: Brzotiskom G. Neuberga, 1898.
3. Vazov, Ivan Minčov. Kazalarska carica / s bugarskoga preveo Fran S. Gundrum. U Osijeku: Prva hrvatska dionička tiskara, [1907?].
4. Konstantinov, Aleko. "Baj Ganjo" / s bugarskoga preveo Fran S. Gundrum Oriovčanin. Zagreb: Fran S. Gundrum Oriovčanin, 1909.
5. Kremen, Mikhail. Bregalnica: tragedija bugarskog naroda / [preveo Ivan Esih]. Zagreb: Zaklada tiskare Narodnih novina, 1925.
6. Šišmanov, Dimitar. High-life: roman iz bugarskog društvenog života. Zagreb: Naklada Zaklade tiskare Narodnih novina, 1926.
7. Elin Pelin. Izabrane novele / s bugarskoga preveo Ivan Esih. Zagreb: Redovno izdanje Matice hrvatske, 1927.
8. Car Šiško: sa 4 slike / Elin Pelin ... [et al.]. Zagreb: Knjižara Vasić (Vasić i Horvat), [193-?]
9. Karalijčev, Angel. Bijelo majmunče: sa 6 slika. Zagreb: Knjižara Vasić (Vasić i Horvat), [1930?]
10. Sin pomorca: sa 4 slike / [autori] Kalina Malina ...[et al.]. Zagreb: Knjižara Vasić (Vasić i

- Horvat), [1930?]
11. Zlatni izvori: sa 8 slika / Aleksandar [i. e. Aleksandar] Spasov ... [et al.]. Zagreb: Knjižara Vasić (Vasić i Horvat), [19- -?]
 12. Fol, Nikolaj. Čudesne pustolovine Meška i prijatelja mu Ježa-Kneza: roman za djecu u dva dijela / dozvolom pisca preveo Ljudevit Krajačić. Zagreb: Tisak i naklada knjižare St. Kugli, [19- -?]
 13. Izabrane bugarske pripovijetke: sa slikama / [izabrao] Lj. Krajačić. U Zagrebu: Naklada Hrv. pedagoško-književnog zbora, 1929.
 14. Čudesno carstvo: odabrane priče i bajke savremenih bugarskih pripovjedača / [preveo s bugarskog Ljudevit Krajačić]. Zagreb: Dvorska knjižara Vasić (Vasić i Horvat), 1938.
 15. Prva izložba dječje i omladinske knjige: otvara se 5. VI. 1938. u 11 sati prije podne u umjetničkom paviljonu u Zagrebu i traje do 20. VI. 1938.: [katalog izložbe]. U Zagrebu: Knjižara Vasić (Vasić i Horvat), [1938?]
 16. Fol, Nikolaj. Vragolan i Vragolanka: pripovijest kako su dvoje djece i jedan crni mačak cepelinom odletjeli na mjesec / dopuštenjem pisca s bugarskog preveo Ljudevit Krajačić. Zagreb: Izdanje Naklade školskih knjiga i tiskanica Savske Banovine, 1939.
 17. Jovkov, Jordan. Imanje na granici: roman / [preveo Joza Živković]. Zagreb: Nakladni zavod Jos. Čaklović K.D., 1941.
 18. Spasov, Aleksandar. Zozo: pripovijest / preveo Joza Živković. Zagreb: Promičba ustaške mladeži, 1942.
 19. Karalijčev, Angel. Anica / preveo Asen Mikcev. Zagreb: Hrvatski izdavački bibliografski zavod, 1943.
 20. Karalijčev, Angel. Pripoviesti / [preveo s bugarskog Joza Živković]. Zagreb: Matica hrvatska, 1943.
 21. Elin Pelin. Jan Bibijan: nevjerojatni doživljaji jednoga dječaka / preveo Joza Živković. Zagreb: Hrvatski izdavački bibliografski zavod, 1943.
 22. Zagorčinov, Stojan. Legenda svete Sofije / [preveo Ivan Esih]. Zagreb: Suvremena biblioteka, 1943.
 23. Karaslavov, Georgi. Tatula: roman / [s bugarskog preveo Petar St. Bešević]. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske, 1948.
 24. Stojanov, Ljudmil. Mehmed Sinap: povijest jednog ustanka / [preveo Ivan Davorinov]. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske, 1948.
 25. Elin Pelin. Priče i basne / [preveo s bugarskoga Leo Držić]. Zagreb; Beograd: Novo pokoljenje, 1949.
 26. Jovkov, Jordan. Kad bi mogle govoriti / preveo s bugarskoga Ivo Vrbanić. Zagreb: Matica hrvatska, 1949.
 27. Jovkov, Jordan. Večeri u Antimovskom hanu / [s bugarskoga preveli Joza Živković i Dobriša Cesarić]. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske, 1949.

28. Karalijčev, Angel. U svijetu priča: izabrane priče / [izabrao i s bugarskog preveo L. Držić]. Zagreb: Mladost, 1957.
29. Narodne pripovijetke slavenskih naroda / priredio Tvrtko Čubelić. Zagreb: Školska knjiga, 1960.
30. Dimov, Dimitar. Duhan / [s bugarskog preveli Leo Držić, Momčilo Jojić]. Zagreb: Zora, 1965.
31. Tamo negdje preko gora: izabrane priče / priredila Neda Bendelja. Zagreb: Školska knjiga, 1966.
32. Bosilek, Ran. Kos bos. Zagreb: Mladost, 1967.
33. Stanev, Emilijan. Kradljivac bresaka i druge pripovijetke / [s bugarskoga preveo Ivo Balentović]. Zagreb: Zora, 1968.
34. Penev, Penjo. Poezija / [prevela Vesna Parun]. Zagreb: Mladost, 1971.
35. Dimitrova, Blaga. Skretanje / [s bugarskog preveo Ivo Balentović]. Zagreb: Zora [etc.], 1973.
36. Gospodinov, Georgi. Prirodni roman / prevele s bugarskog Tatjana Dunkova, Ksenija Marković. Zagreb: Profil International, 2005.
37. Asenov, Hristo. Viteški zamak : [poezija] / prepjev s bugarskog Vesna Parun. [Stubičke Toplice]: Vesna Parun, 2006.
38. Popov, Alek. Misija London / s bugarskog prevela Ksenija Banović. Zagreb: Meandarmedia, 2010.
39. Pregled bugarske poezije 19. i 20. stoljeća / izabrale Nadežda Zaharieva, Elena Alekova. Zagreb: Društvo hrvatskih književnika, 2012.
40. Popov, Alek. Mitologija tranzicije / s bugarskog prevela Ksenija Banović. Zagreb: Meandarmedia, 2013.
41. Andreev, Emil. Staklena rijeka / s bugarskoga prevela Ana Vasung. Zagreb: V.B.Z., 2015.
42. Izbor iz suvremene bugarske književnosti / [preveli Iva Brabec... [et al.] ; urednice Nikolina Penava, Antonia Raguž]. Zagreb: Klub studenata južne slavistike A-302, 2015.
43. Zarev, Vladimir. Propast / prevela s bugarskoga Ksenija Banović. Zagreb: Edicije Božičević, 2015.
44. Karabašliev, Zahari. 18% sivo / prevela s bugarskog Ksenija Banović. Zagreb: Hena com, 2016.
45. Mutafčieva, Vera. Alkibijad Veliki / s bugarskoga prevela Ksenija Banović. Zagreb: Sandorf, 2016.
46. Mutafčieva, Vera. Slučaj Džem / s bugarskoga prevela Ksenija Banović. Zagreb: Sandorf, 2016.
47. Gospodinov, Georgi. Fizika tuge / prevela s bugarskog Ksenija Banović. Zaprešić: Fraktura, 2018.

48. Uskov, Milen. Uzvišenje / s bugarskoga prevela Ana Vasung. Zagreb: Sandorf, 2018.
49. Valčanova, Ina. Otok Krah / prevela s bugarskog Ksenija Banović. Zagreb: Hena com, 2018.
50. Most od riječi: jubilarni zbornik / uredio Božidar Petrač; [prijevodi s hrvatskog na bugarski Gančo Savov; prijevodi s bugarskog na hrvatski Ana Vasung... et al.]. Zagreb: Društvo hrvatskih književnika: Nacionalna zajednica Bugara u Republici Hrvatskoj, 2019.
51. Terzijski, Kalin. Postoji li netko tko vas voli / s bugarskoga prevela Ana Vasung. Zagreb: Sandorf, 2019.
52. Radičkov, Jordan Dimitrov. Okrutno raspoloženje / s bugarskoga prevela Ana Vasung. Zagreb: Disput, 2021.

Literatura:

1. Gradska knjižnica (2021) Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica/61> [14. 6. 2020.]
2. Hrvatski centar za dječju knjigu (2021) Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/hrvatski-centar-za-djecju-knjigu/2903> [14. 6. 2020.]
3. Hrvatsko-bugarske kulturne poveznice (2021) Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica-odjel-za-djecu-i-mladez/o-odjelu-270/programi-od-1996-do-2010-godine/odgojno-obrazovne-aktivnosti/273> [14. 6. 2020.]
4. Knjižnica Božidara Adžije (2021) Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-bozidara-adzije/68> [14. 6. 2020.]
5. Knjižnica Silvija Strahimira Kranjčevića (2021) Dostupno na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/knjiznica-s-s-kranjcevic/86> [14. 6. 2020.]
6. Meić, I. (ur.) (2021). Gradska knjižnica u Zagrebu : ususret novom vremenu. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
7. Sabljak, Lj. (2007) 'Ciklus izložba i događanja "Svijet u Zagrebu"', u Eleta, N. (ur.) Knjižnice u turističkoj ponudi : zbornik radova / 2. međunarodni stručni skup Knjižnica - središte znanja i zabave, Karlovac, 14. i 15. rujna 2006. Karlovac : Gradska knjižnica "Ivan Goran Kovačić", str. 17-19.
8. Veleposlanstvo Republike Bugarske u Republici Hrvatskoj (2021) Dostupno na: <http://www.mvep.hr/hr/predstavnistva/veleposlanstva-stranah-drzava-u-rh/bugarska-zagreb,16.html> [14. 6. 2020.]